

Dijitalleşen Edebiyatta Ergenlik ve Dönüşen Sorunları: Almanya ve Türkiye Örnekleri¹

Gökselin Yavuzylmaz , Tekirdağ – Neriman Nüzket Özen , Tekirdağ

 <https://doi.org/10.37583/diyalog.1951587>

Öz

Gençlik Edebiyatının sınırları uzun yıllar tartışılmış, yalnızca gençlere hitap eden eserler değil, genç karakterler içeren ya da gençler tarafından ilgiyle okunan metinler de bu kapsamda değerlendirilmiştir. Tarihsel süreçte farklı işlevler üstlenen gençlik edebiyatı, ergenlerin kimlik arayışlarını ve sorunlarını uzun süre görmezden gelmiştir. 1980’li yıllarda gençlerin kimlik ve toplumsal sorunlarını konu alan eserler, gençlik edebiyatının geleneksel işlevinden uzaklaşmasını sağlamış ve edebiyat sosyolojisi bağlamında gençlerin dönemin toplumsal yapısı ve kültürel bağlamı içindeki yaşantılarına dair önemli ipuçları sunmuştur. Bu eserlerde gençlerin kimlik arayışının odak olması, dijitalleşme süreciyle birlikte de devam etmiş; gençler artık sadece okuyucu değil, üretici olarak da kendi deneyimlerini aktarmaya başlamıştır. Bu süreç ergenlerin dijital platformlardaki deneyimlerini ve sorunlarını yansıtan yeni temaların metinlerde yer almasını sağlamıştır. Diğer yandan geleneksel temalar yine metinlerde yer almakta ancak dijital çağın koşullarıyla etkileşime girerek dönüşüm de göstermektedir. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı; Almanya ve Türkiye’den seçilen geleneksel ve dijital gençlik edebiyatı metinlerini edebiyat sosyolojisi bağlamında karşılaştırarak, ergenlik dönemine özgü sorunların dijitalleşme süreciyle birlikte nasıl bir dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktır. Çalışma, geleneksel temaların (akran zorbalığı, kimlik arayışı, aile içi iletişim vb.) dijital çağın koşullarıyla nasıl yeniden üretildiğini ve internet bağımlılığı, siber zorbalık gibi yeni sorunların edebiyattaki izdüşümlerini kültürel farklılıklar üzerinden incelemeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik Edebiyatı, Ergenlik Sorunları, Kimlik Oluşumu, Dijitalleşme, Dijital Edebiyat.

Abstract

Adolescence and Its Transforming Issues in Digitalized Literature: Examples from Germany and Türkiye

Youth Literature has long been debated, encompassing not only works aimed solely at young people, but also texts featuring young characters or read with interest by young people. Throughout history, Youth Literature has served different functions, long ignoring adolescents’ identity searches and problems. In the 1980s, works addressing young people’s identity and social issues moved Youth Literature away from its traditional function and, within the context of literary sociology, provided important insights into young people’s lives within the social structure and cultural context of the period. The focus on young people’s search for identity in these works has continued with the digitalization process; young people are now not

Einsenddatum: 12.01.2026

Freigabe zur Veröffentlichung: 01.06.2026

¹ Bu makale Gökselin Yavuzylmaz’ın (2025) “Almanya ve Türkiye’de Gençlik Edebiyatının Dijitalleşme Sürecinde Ergenlerin Sosyal Sorunlarının Değişimi” başlıklı yüksek lisans tezine dayanmaktadır.

only readers but also producers, beginning to convey their own experiences. This process has led to the inclusion of new themes in texts that reflect adolescents' experiences and issues on digital platforms. On the other hand, traditional themes still appear in texts but are also undergoing transformation through interaction with the conditions of the digital age. Accordingly, the main purpose of this study is to reveal how adolescent-specific issues have transformed with the digitalization process by comparing traditional and digital youth literature texts selected from Germany and Türkiye within the context of literary sociology. The study aims to examine how traditional themes (peer bullying, identity search, family communication, etc.) are reproduced under the conditions of the digital age, and to explore the literary reflections of new issues such as internet addiction and cyberbullying through cultural differences.

Keywords: Youth Literature, Adolescent Issues, Identity Formation, Digitalization, Digital Literature.

EXTENDED ABSTRACT

Youth Literature has long been a central topic in literary studies, encompassing both works written specifically for adolescents and those that include adolescent characters. Historically, this genre often functioned as a vehicle to convey moral values, ideological messages, or religious teachings, frequently neglecting the authentic social and emotional challenges faced by adolescents. From the 1980s onwards, however, the focus shifted toward adolescent identity formation and the social issues that affect young people, reflecting their cultural and societal contexts. This period saw the rise of the “adolescent novel”, which prioritizes the internal crises, psychological struggles, and independence efforts of the individual over didactic moralizing. With the expansion of digital platforms, adolescents have increasingly engaged in literary production, particularly on platforms such as Wattpad. Within these digital texts, recurring themes such as parental separation and peer bullying coexist with contemporary challenges, including pressures related to social media, long-distance relationships, and internet addiction. In this respect, Youth Literature provides a lens for understanding the evolving social and emotional experiences of adolescents.

This study comparatively examines traditional and digital Youth Literature from Germany and Türkiye in order to explore how adolescent problems are represented and transformed across different cultural and technological contexts. Germany and Türkiye were selected because they reflect distinct historical, social, and literary traditions, allowing for a cross-cultural analysis of both shared and culture-specific adolescent experiences. The study is situated within the framework of literary sociology, particularly reflection theory, which conceptualizes literary texts as social institutions that mirror the historical, cultural, and ideological structures of their respective periods. The traditional dimension of the corpus is represented by İpek Ongun’s *Arkadaşlar Arasında* (1997) and Mirjam Pressler’s *Nun red doch endlich!* (1988, first published in 1981), whereas digital youth literature is exemplified by Beyza Alkoç’s *3391 Kilometre* (2018) and Nina Schilling’s *Play for my Heart* (2023). In order to examine the relationship between fictional representation and social reality, the study applies Ömer Naci Soykan’s (2019) methodological framework of “literary maps” and “objective maps.” This approach enables a comparative analysis of narrative elements such as characters, temporal settings, spatial structures, and adolescent conflicts alongside the social, technological, and cultural conditions surrounding the texts.

The findings indicate that themes such as first love, appearance-related concerns, and family communication remain consistent across both traditional and digital works. Nevertheless, digital narratives reinterpret these themes through the influence of technology and social media, while also introducing issues that are unique to the digital context. Peer bullying, which is portrayed as occurring in physical environments in traditional works, is reconfigured in digital narratives as cyberbullying, and is further associated with additional contemporary crisis domains such as internet addiction and eating disorders shaped by idealized body perceptions on social media. Another fundamental transformation is observed in the portrayal of identity formation: while traditional narratives depict adolescence as an internal process of reckoning where the individual confronts their own weaknesses and ordinariness, digital fiction replaces this introspective struggle with the performance of a flawless virtual identity curated via social media. These narratives engage with both the supportive aspects and the risk-related dimensions of online environments for adolescents. While traditional literary narratives depict youth engaging in letter correspondence, digital fiction reflects a shift in which these interactions are increasingly supplanted by instant messaging and social media. This illustrates that while core emotional needs remain constant, the mediums of expression have fundamentally transformed in the digital era.

The study further highlights cultural and generational distinctions. Traditional Youth Literature reflects culturally specific social conditions, for instance, urban migration in Türkiye and economic challenges in Germany, whereas digital works present more universalized issues shaped by the process of digitalization. Specifically, while Ogun and Pressler anchor their narratives in the tangible social realities of 1990s Istanbul and 1980s Germany, Alkoç and Schilling focus on the virtual experiences of a globalized generation. In addition, there is a generational difference among authors; while traditional works were predominantly authored by older women, digital works are often written by young adults for their peers, which enhances identification between the reader and the text. Consequently, hearing their own struggles voiced by their own generation allows adolescents to find a sense of solidarity, potentially offering hope in navigating both digital and real-life crises. The integration of digital youth literature as a pedagogical tool into library collections and its evaluation within educational frameworks has the potential to enhance young people's ability to better contextualize their own social and emotional realities. Future research, incorporating surveys of younger generations who utilize platforms such as Wattpad, could offer a more nuanced investigation into the sociological implications of these works for personal development and evolving reading habits.

Giriş

Çalışmanın konusu olan gençlik edebiyatındaki dijital dönüşümü ele almadan önce, gençlik edebiyatına dair tanımlara yer vermek yerinde olacaktır. Gençlik ve ergenlik kavramları sıklıkla birbirinin yerine kullanılmakla birlikte kapsamaları farklıdır. Kulaksızoğlu (1997: 15) ergenliği, bedensel büyümenin tamamlanmasına kadar süren bir değişim evresi olarak tanımlamaktadır. Ergenlik kavramını tam olarak kavrayabilmek için sıkça karıştırılan erinlik terimiyle arasındaki farkı da belirtmek gerekmektedir. Erinlik daha çok biyolojik olgunlaşmayı ifade ederken; ergenlik bireyin fiziksel gelişiminin yanı sıra psikolojik gelişimini de kapsayan daha geniş bir süreci tanımlamaktadır (Çil 1996: 5).

Gençliğin ise yaş sınırları kurumlara göre değişiklik göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO 2014: 1) gençliği 10-19 yaş aralığında tanımlarken, Birleşmiş Milletler (UN 2018: 4) bu sınırı 15-24 yaş olarak belirlemiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK 2022: 114) da genç nüfusu 15-24 yaş grubuyla sınırlandırmakta, Gençlik ve Spor Bakanlığı (T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı 2013: 4) ise bu aralığı daha geniş tutarak 14-29 yaş grubunu kapsayacak şekilde gençlik politikasını oluşturmaktadır. Farklı tanımlamalar arasında tam bir fikir birliği olmasa da 15-19 yaş aralığının pek çok gençlik tanımının kesişim kümesini oluşturduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, gençlik kavramı ergenliği kapsamakla birlikte, sadece onunla sınırlı kalmamakta ve daha geniş bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Ergenliğin kapsamı ve anlamı sadece modern çağda değil, tarih boyunca farklı yaklaşımlarla da incelenmiştir. M.Ö. 384-322 yıllarında yaşayan Aristoteles (1883: 179-180), *History of Animals* adlı eserinde Antik Yunan gençlerinin ergenlikteki gelişim özelliklerini ele almış ve bu süreci hayvanlardaki benzerliklerle ilişkilendirmiştir. Bu bağlamda ergenlik dönemine dair bilimsel bir bakış açısını ilk kez Aristoteles getirmiştir (Şemin 1992: 13). Rousseau ise (2009: 333-340) ergenliği fırtınaya benzeterek bu dönemde tutkuların ve zihinsel çalkantıların arttığını vurgulamıştır. Hall (1904: xiii) ergenliği, yeniden doğuş ve ani sıçramalar dönemi olarak görürken; Erikson (1968: 87) bu süreci kimlik arayışının yoğunlaştığı bir dönem olarak tanımlamıştır.

Ergenlik dönemine ilişkin farklı tanımlar ve yaklaşımlar aktarıldıktan sonra gençlik edebiyatının kapsamına kısaca değinmekte fayda vardır. Kaminski'ye (2009: 145) göre gençlik edebiyatı, çocuk edebiyatından ayrılarak yetişkin edebiyatına yönelme aşamasında olan gençler için yazılmıştır. Bu yönüyle Kaminski, gençlik edebiyatını bir geçiş edebiyatı olarak değerlendirmektedir. Metzler, gençlik edebiyatını gençler için yazılan, gençler tarafından yazılan ve hem gençler hem de yetişkinler tarafından okunan eserler olarak üçe ayırmıştır (Neydim 2003: 351). Klinberg ise gençlik edebiyatını beş kategoriye ayırmıştır. Birinci kategori, gençlerin ilgisini çeken konuları; ikinci, gençler tarafından yazılan metinleri; üçüncü, yalnızca gençler için üretilen metinleri; dördüncü, gençlerin zevkle okuduğu farklı türleri; beşinci ise gençlerin yetişkin edebiyatından seçerek okuduğu eserleri kapsamaktadır (Neydim 2003: 351). Bu doğrultuda Klinberg, gençlik edebiyatını yalnızca genç okurları hedefleyen metinlerle sınırlı görmemekte; gençler için özel olarak yazılmamış olsa bile farklı türlerdeki ya da yetişkin

edebiyatındaki bazı eserlerin de gençlerin ilgisini çekmesi durumunda bu kapsamda değerlendirilebileceğini belirtmektedir. Kaulen (1999: 4-6), gençlik romanı tanımlarının kurumsal çıkarlarla şekillendiğini ve gençlerle yetişkinler için üretilen edebiyat arasındaki sınırların giderek silikleştiğini savunmaktadır. Öte yandan Kaulen'e göre gençlik romanı; tarihi gençlik romanı, fantastik roman, polisiye roman, aile romanı ve ergenlik romanı gibi farklı alt türleri de kapsayan geniş bir terimdir.

Bu alt türler arasında ergenlik romanları, özel bir yere sahip olup gençlik edebiyatıyla sıkça karıştırılmaktadır. Kaulen (1999: 6-7) bu romanlarda, genellikle bir ya da birden fazla karakterin ergenlik döneminin detaylı biçimde işlenmekte olduğunu ve karakterlerin yaşlarının 11-12'den başlayıp 20'li yaşların ortalarına kadar değiştiğini belirtmektedir. Ergen bireylerin yaşadığı krizler, çoğu zaman karmaşık ve çelişkili karakterler aracılığıyla aktarılmakta; yazarlar bu içsel çatışmaları derinlemesine yansıtabilmek için birinci tekil anlatıcı, iç monolog, bilinç akışı ya da rüya anlatımı gibi tekniklerden yararlanmaktadır. Kaulen, ergenlik romanlarının tipik örnek karakterler yerine özgün bireyleri merkeze almasıyla sorun odaklı gençlik romanlarından ayrıldıklarını da vurgulamaktadır. Kaulen'in bu vurgusu, daha dar bir bakış açısına sahip olan sorun odaklı gençlik yazınıni ayırmakta, ergenlik romanlarının gençlik deneyimini daha bireysel ve çok boyutlu şekilde ele aldığını göstermektedir. Benzer şekilde Ewers (2013: 197), Anglo-Amerikan kökenli 'adolescent novel' teriminden türeyen ve 1970'ler ile 1980'lerde öne çıkan ergenlik romanını, bireylerin ergenlik dönemindeki bağımsızlık mücadelelerini, kişisel gelişim süreçlerini ve kimlik arayışlarını merkezine alan bir tür olarak tanımlamaktadır. Asutay'a (2013: 8-10) göre de ergenlik romanı, ergenlik dönemindeki kimlik bulma sürecini, psikolojik bunalımları ve bu döneme özgü sorunları edebi bir çerçevede işlemektedir. Ewers (2013: 199), ergenlik romanlarının 20. yüzyılın ortalarına kadar gençlik edebiyatı içinde değerlendirilmediğini ve gençler için uygun okuma materyali olarak kabul edilmediğini ifade etmektedir. Bu noktada, ergenlik romanlarının neden geç dönemde ayrı bir tür olarak ortaya çıktığını görünür kılmak adına gençlik edebiyatı tarihine odaklanmak gerekmektedir.

Kaminski (2009: 21), geçmişte içeriğinde gençlere yönelik öğütler bulunan ahlaki ve didaktik eserlerin de geleneksel gençlik edebiyatına dâhil edildiğini ifade etmektedir. Ayrıca gençler için kaleme alınmamış olsa bile genç kuşağın ilgisini çeken eserlerin de gençlik edebiyatı kapsamında değerlendirilebildiği bilinmektedir. Bu da gençlik edebiyatının tarihsel kapsamını belirlemeyi zorlaştırmaktadır. Öte yandan gençlik edebiyatının pek çok türü bünyesinde barındırması, doğrudan gençlere yönelik edebi eserlerin tarihsel olarak uzun süre ihmal edildiğini düşündürmektedir. Nitekim Kaminski (2009: 11), 18. yüzyıla kadar çocukluk dönemi ile gençlik dönemi ayrımına gidilmediğini aktarmıştır. Çocuk Edebiyatı daha erken ortaya çıkarken, gençlik edebiyatı gençliğin bağımsız bir yaşam evresi olarak algılanmaya başlandığı 1930'lardan sonra önem kazanmıştır (Cart 2016: 8). Bu noktada genç kuşağa atfedilen toplumsal önem arttıkça gençlik edebiyatının da paralel biçimde geliştiği söylenebilir, ancak her toplumun gençliğe yüklediği anlam ve değer farklı olduğundan, gençlik edebiyatının gelişim süreci de ülkeden ülkeye belirgin farklılıklar göstermektedir. Amerika ve İngiltere, gençlik edebiyatının gelişiminde öncü ülkeler arasında yer almaktadır. Bu başarıda 19. yüzyılda

kütüphanelerde düzenlenen gençlik etkinlikleri ile halk ve okul kütüphanelerinin yaygınlaşması önemli bir rol oynamıştır (Uslu Üstten 2014: 53). Öncü eserler arasında İngiliz yazarlardan Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoe* (1719) ve Lewis Carroll'un *Alice's Adventures in Wonderland* (1865), Amerikalı yazarlardan ise Louisa May Alcott'un *Little Women* (1868) ve Mark Twain'in *The Adventures of Tom Sawyer* (1876) yer almaktadır.

Ewers'e (2000: 11-15) göre ise 1970'lerin başında geleneksel gençlik edebiyatının yerini, modern öncesi kalıpların aşılmasıyla yeni modern gençlik edebiyatı almaya başlamıştır. Bu yeni dönem gençlere sadece eğlence ve kaçış sağlamanın ötesine geçerek, modernitenin getirdiği kimlik sorunlarını da merkezine almıştır. Ewers'in vurguladığı bu değişim daha önce bahsedilen ergenlik romanı tanımıyla büyük ölçüde paralellik göstermektedir.

Gençlik edebiyatında dijitalleşme 1990'lardan itibaren yükselişe geçmiş olsa da geleneksel anlamda basılı kitap ve dergilerin hâlâ geleneksel gençlik edebiyatı kapsamında değerlendirildiği görülmüştür. Söz gelimi gençlik edebiyatının tarihsel sınırlarını kesin çizgilerle belirlemek zor olmakla birlikte, bu türün gelişim sürecinin farklı toplumlarda farklı hız ve biçimlerde dönüşüm geçirdiği dikkat çekmektedir. Almanya ve Türkiye'nin farklı sosyo-kültürel ve tarihsel birer geçmişe sahip olmaları bu türün farklı toplumlarda nasıl şekillendiğini görmek açısından önemli bir inceleme alanı oluşturmaktadır. İki ülkede de gençlik edebiyatı, tarih boyunca büyük ölçüde gençlere ahlaki değerler kazandırma, dini öğreti aktarma ve ideolojik fikirler yayma işlevleriyle şekillenmiştir. Nüzket Özen'e (2017: 32) göre, yetişkin olmayan bireylere yönelik bu artan ilgi, onların sevgiyle korunmasından çok, toplumsal normlara uymayan özelliklerinin düzeltilmesine yönelik bir müdahaleyi yansıtmaktadır. 1980'li yıllardan itibaren her iki ülkede de gençlerin kimlik arayışı ve toplumsal sorunlarını konu alan eserler ön plana çıkmış, böylece gençlik edebiyatı geleneksel işlevinden kısmen uzaklaşarak, gençlerin dönemin toplumsal yapısı ve kültürel bağlamı içindeki yaşantılarına dair önemli ipuçları sunar hale gelmiştir.

Dijital Gençlik Edebiyatı

Dijital edebiyat, analog içeriklerin dijital forma dönüştürülmesi anlamına gelen dijitalleşme süreciyle birlikte gelişmiş ve geleneksel edebiyattan ayrılan yeni bir ifade biçimi olarak ortaya çıkmıştır (Niewerth vd. 2021: 432). Bu bağlamda literatürde 'hipermetin' ve 'ağ edebiyatı' gibi kavramlarla karşılaşılmakla birlikte, dijital edebiyat bu tür metinlerden farklı olarak, dijital ortamda özgün biçimde üretilmiş edebi yapıları ifade etmektedir (Tuschling 2006: 17). Liesegang (2004: 180) dijital edebiyatı; metnin 'hipermetin' ya da doğrusal metin olarak kurgulanması, üretim biçiminin kasıtlı ya da kasıtsız olması, yazarlık tipinin kolektif ya da bireysel olması ve multimedya unsurlarının (görsel, ses, animasyon, video vb.) kullanılıp kullanılmaması gibi ölçütlere göre sınıflandırmaktadır. Dijital edebiyatın yeni türlerle çeşitlenmesi, internetin gelişimiyle doğrudan ilişkili olmuştur. 1989'da Tim Berners-Lee'nin World Wide Web'i geliştirmesiyle metin, görsel ve sesin hipermetin aracılığıyla bağlanması mümkün hale

gelmiş; 2004-2005'te Web 2.0'ın yaygınlaşmasıyla kullanıcıların içerik üretip paylaşabildiği bloglar, sosyal ağlar ve dijital hikâye araçları ortaya çıkmıştır (Deutscher Bundestag 2007; Yaşar Sağlık / Yıldız 2021: 428). Göçerler de (2025: 12) yapay zekâ ve edebiyat üzerine yapmış olduğu çalışmasında edebiyatın kendine yeni formlarda yer bulduğu bu tarz yeni biçimlerin okumanın geleneksel sınırlarını zorlamakla beraber, yazarlar ve okurlar için açılması gereken yeni kapılar ve fırsatlar sunduğunu ve görsel, işitsel, metinsel unsurların bir araya geldiği yeni bir hikâye anlatma yöntemini teşvik ettiğini belirtmektedir. Böylece bu dönüşüm, gençlerin kendi kurgularını çevrim içi ortamda yayımlayabilecekleri alanları çoğaltarak dijital gençlik edebiyatının gelişimine doğrudan katkı sağlamıştır.

Web 2.0 teknolojisi, bireylerin hem içerik üreticisi hem de tüketicisi olduğu etkileşimli bir dijital ortam yaratmış, bu gelişim edebiyat alanına da yansımıştır. Bloglar, sosyal medya ağları ve çevrim içi hikâye paylaşım platformları, özellikle gençlik edebiyatı üretimi için önemli mecralar haline gelmiştir. Blog dünyasında WordPress, Blogger ve Tumblr gibi platformlar; metin, görsel, ses ve video gibi çoklu ortam unsurlarının paylaşılabilmesi, gençlik alt kültürlerini ve hayran topluluklarını besleyen alanlar sunmuştur (Paličko 2023: 398; Hillman 2014: 286). Twitter ise kısa biçimli edebiyat türlerinden 'Twitterature' ile edebî üretime farklı bir boyut kazandırmıştır (Ceyhan Akça 2022: 71). Storybird, resimli kitap ve çizgi roman üretimine odaklanırken, Archive of Our Own genç kullanıcıların hayran kurgusu üretimine imkân tanımaktadır (Price 2019: 12). Bu platformlar arasında, dijital gençlik edebiyatı bağlamında Wattpad öne çıkmaktadır. 2006'da kurulan Wattpad, kısa sürede geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşmış; özellikle genç kuşak yazarların ve okuyucuların bulunduğu bir alan haline gelmiştir (Genz 2019: 154). Wattpad üzerinde yayımlanan gençlik romanlarının bir kısmı basılı kitaba, hatta film ve dizi uyarlamalarına dönüşerek transmedya hikâye anlatıcılığı örnekleri oluşturmuştur (Acar vd. 2021: 73-74). Platform, 2020 itibarıyla 90 milyondan fazla kullanıcıya ulaşmış ve bu kitlenin %92'sini Z ve milenyum kuşağı oluşturmuştur (Wattpad 2021). Pandemi, sosyal hareketler ve politik gelişmeler de platformdaki içerik üretimini doğrudan etkilemiş; '#feminism', '#blacklivesmatter' gibi etiketler etrafında milyonlarca dakikalık okuma süreleri oluşmuştur.

Dijital gençlik edebiyatında, teknolojinin ergenlik deneyimine etkileri çoğunlukla belirli temalar etrafında şekillenmektedir. Bu temalar, gençlerin dijital çağda karşılaştıkları sosyal, psikolojik ve fiziksel sorunları yansıtmaktadır. İnternet bağımlılığı, ergenlerin dijitalleşme sürecindeki temel sorunlarından biridir. Bağımlılığın internet kullanım süresi, sosyal medya üyeliği ve ebeveyn denetiminin yetersizliğiyle ilişkili olduğu vurgulanmış; kullanım süresinin artmasının bağımlılığı artırdığı sonucuna varılmıştır (Yüksel vd. 2020: 25). Korkmaz (2023: 32-33) ise bağımlılığın psikolojik etkileri arasında içe dönüklük, sosyal izolasyon ve düşük benlik saygısı; fiziksel etkileri arasında ise uyku bozuklukları ve kas ağrıları gibi sorunlar olduğunu belirtmiştir.

Dijitalleşmenin gençler için bir diğer boyutu da kimlik inşasıdır. İnternet, bireylere farklı kimlikler oluşturma ve bunları istedikleri gibi dönüştürme imkânı sunmakta; sosyal medya üzerinden tüketim alışkanlıkları, ilişkiler, eğitim ve ideolojik görüşler gibi unsurlar yeniden şekillenebilmektedir (Özdemir 2016: 113). Bir diğer sorun

olarak siber zorbalık öne çıkmaktadır. Smith vd. (2008: 376) bunu, elektronik iletişim araçları kullanılarak mağdura karşı tekrar tekrar ve kasıtlı yapılan agresif eylemler olarak tanımlamaktadır. Arıca vd. (2008: 256) çalışmasında öğrencilerin %36,1 ile internette rahatsız edici davranışlarla karşılaştığını belirtmiş, en yaygın biçimler %20,2 ile hakaret ve %18,6 ile tehdit olmuştur. Yeme bozuklukları, dijital çağda özellikle sosyal medyanın görsel ağırlıklı yapısının etkisiyle artış göstermektedir. Trajković (2022: 93), idealize edilmiş görsellerin ergenlerin beden algısını olumsuz etkilediğini belirtirken, Uslu Üstten (2014: 116) ünlü kişilere benzemek amacıyla aşırı diyet ve egzersiz davranışlarını vurgulamaktadır. Özden'in çalışması (2022: 54) ise günlük sosyal medya kullanım süresi 7 saati aşan gençlerin beden algısı ve yeme davranışlarında daha olumsuz tutumlar sergilediğini göstermiştir. Tüm bu veriler doğrultusunda internet bağımlılığı, kimlik inşası, siber zorbalık ve yeme bozuklukları gibi sorunlar günümüz gençlerinin dijitalleşme sürecinde karşılaştıkları başlıca olgular arasında yer almakta; bu sorunların dijital gençlik edebiyatında da temsil edilebilecek temalar olduğu görülmektedir.

Kuramsal Çerçeve: Edebiyat Sosyolojisi

Edebi metinler içinde var oldukları toplumsal bağlamdan ayrı tutulamayacakları için Elbir (2006: 212) bir edebi eserin anlamını kavrayabilmek için yalnızca metne değil, aynı zamanda eseri üreten yazara ve dönemin toplumsal bağlamına da bakılması gerektiğini vurgular. Warren ve Wellek (1949: 89) ise edebiyatı toplumsal bir kurum olarak tanımlayarak, onun büyük ölçüde hayatı taklit ettiğini ve bu hayatın önemli bir kısmının toplumsal gerçeklikten izler taşıdığını ifade etmiştir. Bu görüşler, edebiyatın toplumsal koşullardan bağımsız olarak düşünülemeyeceğini ortaya koymaktadır. Edebiyat sosyolojisinin kuramsal çerçevesini şekillendiren önemli yaklaşımlardan biri yansıma teorisidir. Aristoteles, sanatın yaşamı yansıttığını belirtirken; Platon idealar dünyasını temel alan felsefesinde bu dünyanın duysal dünyadaki nesnelerde bir yansıma bulunduğunu ileri sürmüştür. Benzer şekilde, Sokrates sanatçının hayata ayna tuttuğunu savunmuştur (Elbir 2006: 212).

Kökeni Antik Çağ'a dayanan bu yaklaşım, özellikle realizm ve Marksizmle birleşerek yeni bir boyut kazanmıştır. Marksist bakış açısına göre edebiyat, toplumsal gerçekliğin bir yansıması olup toplumun ideolojik yapısını da aktarmaktadır (Sapiro 2019: 32-33). Böylece yansıma teorisi edebiyat sosyolojisinin temel dayanak noktalarından biri haline gelmiştir. Edebiyatın yalnızca bir yansıma olmadığı, aynı zamanda toplumsal kurumlarla iç içe geçmiş bir üretim biçimi olduğu ise modern edebiyat sosyolojisinin odak noktalarından biridir. Sapiro (2019: 13-14), eserlerin yalnızca yazarın kişisel niyetiyle açıklanamayacağını, toplumsal dünyaya ait çeşitli temsiller de barındırdığını belirtmektedir. Bu yaklaşımın temelleri 18. yüzyılda Madame de Staël'in çalışmalarıyla atılmış, 19. yüzyılda Hippolyte Taine'in görüşleriyle sistematik bir nitelik kazanmış ve Gustave Lanson'un katkılarıyla akademik bir disiplin haline gelmiştir (Sapiro 2019: 20-21). Wilpert (2001: 479) ise edebiyat sosyolojisini, edebi eserlerin toplumla olan ilişkisini inceleyen bir disiplin olarak tanımlamaktadır.

Bu disiplinin gelişim sürecinde ise farklı kuramsal yaklaşımların ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Sapiro (2019: 40-48), edebiyat sosyolojisi çerçevesinde bu farklı teorik yaklaşımların, edebiyatın toplumsal işlevlerini ve üretim süreçlerini anlamada önemli olduklarını belirtmektedir. Edebi kurum teorisi, edebiyatın toplumsal işlevleri, yazarın statüsü, metnin edebiyat alanındaki konumu ve okuma koşulları üzerinde yoğunlaşırken; çoklu sistem teorisi, edebiyatı yazarlar, okuyucular, yayınevleri, medya organları, eleştirmenler ve dergiler arasındaki ilişkilerden oluşan bir sistem olarak değerlendirmektedir. Daha güncel bir yaklaşım olan ağ teorisi ise edebiyatı bireysel bir yaratım yerine kolektif bir üretim süreci olarak görmekte ve toplumsal ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Öte yandan, sembolik etkileşimcilik teorisi mikro düzeyde bireylerin etkileşimlerini ve bu etkileşimlerin edebiyat üzerindeki yansımalarını incelemekte; mektuplar, hatıralar, biyografiler ve otobiyografiler gibi kişisel belgeleri analiz sürecine dâhil etmektedir. Magerski ve Karpenstein-Eßbach (2019: 2), edebiyat sosyolojisinin temel sorularını edebiyatın toplumsal yapılarla nasıl ilişki kurduğu, nasıl üretildiği, kimler tarafından dağıtıldığı ve hangi sosyal gruplar tarafından tüketildiği şeklinde sıralamaktadır. Ayrıca, edebiyatın bağımsız bir alan mı yoksa ekonomik ve kültürel faktörlerle belirlenen bir alan mı olduğu sorusu, disiplinin en temel tartışmalarından birini oluşturmaktadır.

Edebiyat sosyolojisinin yöntemsel yönüne bakıldığında, Soykan'ın (2019: 17-18) geliştirdiği 'edebi harita' ve 'nesnel harita' yaklaşımı dikkat çekmektedir. Soykan'a göre, 'edebi harita'; kurmaca metindeki olay örgüsü, karakterler, zaman ve mekân gibi unsurların çözümlenmesiyle ortaya çıkarılmaktadır. 'Nesnel harita' ise bu unsurların tarihsel belgeler, tanık anlatımları veya dönemin toplumsal verileriyle karşılaştırılmasıyla oluşturulmaktadır. Böylece metnin sunduğu kurmaca evren ile toplumun gerçek yapısı arasındaki benzerlikler ve farklılıklar analiz edilebilmektedir.

Yukarıda çerçevesi çizilen yaklaşımlar ışığında, bu çalışmanın kuramsal altyapısını edebiyat sosyolojisi oluşturmaktadır. Makalede incelenecek olan geleneksel ve dijital gençlik edebiyatı eserlerinin analizinde benimsenecek yöntem ise, Soykan'ın (2019) öne sürdüğü 'edebi harita' ve 'nesnel harita' yöntemidir. Bu yöntem aracılığıyla metinlerin sunduğu kurmaca evrendeki ergenlik sorunları tespit edilecek 'edebi harita' ve bu sorunlar, eserlerin yazıldığı dönemin toplumsal, kültürel ve teknolojik verileriyle 'nesnel harita' karşılaştırmalı olarak çözümlenecektir.

Almanya ve Türkiye'den Eserler Bağlamında Ergen Sorunlarının Dönüşümü

Çalışmanın bu bölümünde Almanya ve Türkiye örnekleri üzerinden, geleneksel ve dijital gençlik edebiyatı eserleri karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Eserlere ve yazarlarına dair temel bilgiler aktarıldıktan sonra edebiyat sosyolojisi yaklaşımıyla ergenlerin sorunlarının dönüşümü analiz edilecektir.

Geleneksel ve Dijital Eserler

Seçilen kitapların konularına ve yazarlarına kısaca değinmek inceleme bölümüne katkı sağlaması açısından önemlidir. Çalışmada Türk ve Alman edebiyatından dört eser ele alınmakta; bunların ikisi önce Wattpad’de yayımlanıp daha sonra basılı formata aktarılmış, diğer ikisi ise doğrudan basılı kitap olarak yayımlanmıştır. İlk kez 1981 yılında yayımlanan *Nun red doch endlich* (1988) adlı eserin yazarı Mirjam Pressler; 1940 yılında Almanya’nın Darmstadt kentinde doğmuş, çocuk ve gençlik edebiyatı alanında otuzdan fazla eser kaleme almış ve çok sayıda çeviri yapmış önemli bir yazardır. Felemenkçe, İngilizce ve İbraniceden yaptığı çeviriler aracılığıyla Alman gençlik edebiyatına önemli katkılarda bulunmuş ve bu alandaki başarısıyla birçok ödül kazanmıştır. Çalışmanın araştırma nesnelerinden biri olan bu ‘geleneksel’ eser, on üç yaşındaki Karin’in annesiyle yaşadığı iletişim sorunları, tek ebeveynli bir ailenin ekonomik güçlükleri, kardeşine karşı duyduğu sorumluluk, akran zorbalığı ve ilk aşk deneyimi üzerinden ergenlik dönemine özgü sorunları ele almaktadır.

Aynı dönemde Türkiye’de *Mektup Arkadaşları* (1980) eseri ile yazarlık hayatına adım atan İpek Ongun, 1942’de Ankara’da doğmuş ve 1961’de Amerikan Kız Koleji Edebiyat Bölümünden mezun olmuştur. 1990’da yayımlanan *Yaş On Yedi* yazarın ilk gençlik romanıdır. İpek Ongun’un gençlik edebiyatındaki bir başka örneği olan *Arkadaşlar Arasında* (1997), on üç kitaptan oluşan *Bir Genç Kızın Gizli Defteri* serisinin ikinci kitabı olarak öne çıkıp çalışmanın ikinci ‘geleneksel’ araştırma nesnesini oluşturmaktadır. Roman, annesiyle büyük şehir taşınma kararı sonrası uyum sağlamaya çalışan Serra’nın kabul görme çabalarını ve özsaygı arayışını merkeze almaktadır. Bir yandan gençlerin akran ilişkilerinde yaşadıkları manipülasyon, dışlanma gibi sorunlar işlenirken diğer yandan bunlarla baş etme yolları da sunulmaktadır.

Dijital edebiyat temsilcilerinden olan Nina Schilling ise Mirjam Pressler ve İpek Ongun’dan farklı olarak, Z kuşağı üyesi bir yazar kimliğiyle hikâyelerini dijital platformlarda paylaşmaktadır. 2014’te ‘07nia11’ takma adıyla Wattpad platformuna katılmış olan Schilling kısa sürede Almanca konuşulan bölgelerde geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Yirmili yaşlarının başında yayımladığı *Times are Changing* (2020) daha sonra *Play for My Heart* adıyla basılmıştır. Kitap, yazarın *Melting My Heart* (2022) adlı hikâyenin devamı niteliğinde olup yayımlandığı dönemde Wattpad’de 1,1 milyon okunma elde etmiştir. Geçmişte kiloları nedeniyle zorbalığa uğramış Alexis’in üniversite yıllarında özgüven mücadelesi konu alan kitapta, ergenlerin akran ilişkilerinde karşılaştıkları dışlanma, siber zorbalık gibi sorunlar ile bu durumlarla baş etme yolları anlatılmaktadır.

Dijital edebiyat bağlamında eseri analiz edilen Beyza Alkoç ise 2016 yılında ‘beyzaalkoc’ kullanıcı adıyla Wattpad’de yazmaya başlayan bir diğer yazardır. 2018’de tamamladığı *3391 Kilometre* milyonlarca okunma almıştır. Daha sonra basılı kitap olarak Türkiye’de geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Kitap, Türkiye’de yaşayan İzmir ile Fransa’da yaşayan Ege’nin sosyal medya üzerinden başlayan uzak mesafe ilişkisini konu almaktadır. İki genç, kişisel travmalar, ailevi sorunlar ve coğrafi engellerle mücadele

ederken birbirlerine destek olmaya çalışmaktadır. Hikâyenin *Sıfır Kilometre* (2019) adında devam kitabı ve film uyarlaması da bulunmaktadır.

Geleneksel ve Dijital Edebiyat Eserlerinde Ergen Sorunlarının Karşılaştırmalı Analizi

Soykan'ın (2019: 17-18) edebiyat sosyolojisi yönteminde öne çıkan 'edebi harita' çözümlemesini, İpek Ongun'un (2012: 16) *Arkadaşlar Arasında* romanına uyguladığımızda, eserde geçen "Hem de ne çarşılar, örneğin Akmerkez var. Hem biliyor musun, Akmerkez, Avrupa'nın en güzel çarşısı ödülünü aldı." cümlesi üzerinden zaman bağlamına dair çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Akmerkez'in bu ödülü 1995 yılında aldığı dikkate alındığında, romanın 1990'ların sonunda geçtiği öngörülebilmektedir. Bunun yanı sıra, eserde yer alan teknolojik araçlar da dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Örneğin, "Tümay'a sorsana, neden son günlerde Kayahan'ın bu duygusal kasetlerine böylesine düşkün" (Ongun 2012: 51) ifadesi, kaset kullanımının o dönemde yaygın olduğunu göstermektedir. Benzer biçimde, "Sonra birden. 'Az önce arayan sen miydin?' deyiverdi. 'Yoo, hayır,' dedim ama yüzümü ateş basmıştı. İyi ki telefonlar ekranlı değil." (Ongun 2012: 199) cümlesi, ekranlı telefonların henüz yaygın olmadığını ortaya koymaktadır. Bu unsurlar, eserin 1990'ların sonunda geçtiği sonucunu desteklemektedir. Nitekim romanın yazım yılı 1997'dir.

Mirjam Pressler'in *Nun red doch endlich* (1988) adlı eserinde ise, başkarakter Karin'in rehberlik hizmetlerinden yararlanıyor oluşu, eserin zaman dilimi hakkında değerlendirme yapma imkânı sunmaktadır. Batı Almanya'da 1980'lerde psikoterapi hizmetlerinin çocuklar ve gençler için giderek daha ulaşılabilir hale gelmiş olması (Schmidt 2017: 10-11), eserin 1980'lerin sonlarında geçtiğini destekler niteliktedir. Ayrıca eserde tek ebeveynli ailelerin temsil edilmesi, dönemin toplumsal yapısının incelenmesine yönelik ek bir veri sağlamaktadır.

Beyza Alkoç'un (2018) *3391 Kilometre* adlı kitabında zaman dilimi açıkça belirtilmiş olup, eser 2016-2018 yılları arasında geçmektedir. Nina Schilling'in *Play for my Heart* (2023) adlı eserinde ise Instagram uygulamasının kullanımına atıf yapılması, romanın 2010 sonrası bir döneme ait olduğunu düşündürmektedir. İncelenen eserlerde, yazıldıkları dönem ile kurguda sunulan zaman diliminin birbiriyle tutarlı olduğu görülmektedir.

Mekân açısından değerlendirildiğinde, geleneksel eserlerden Pressler'in eseri Almanya'da, Ongun'un eseri ise Türkiye'de geçerken; dijital eserlerden Schilling'in eseri Almanya'da, Alkoç'un eseri ise çoğunlukla Türkiye'de konumlanmaktadır. Bu dört eserin zaman ve mekânının belirlenmesi, ergenlik dönemine özgü sorunların toplumsal, kültürel ve teknolojik bağlam içinde nasıl şekillendiğini ortaya koyması nedeniyle önemlidir.

Dijitalleşme etkisinin izdüşümleri, dijital platformlarda yayımlanan gençlik edebiyatı eserlerinde açıkça görülmektedir. Sosyal medya kullanımı, siber zorbalık, sosyal medyanın oluşturduğu beden algısı, sanal kimlik inşası ve internet bağımlılığı gibi

temalar, özellikle dijital eserlerde ön plana çıkmaktadır. Alkoç'un eserinde yer alan İzmir karakteri, internet bağımlılığının gençler üzerindeki etkisini göstermektedir. Lise öğrencisi olan İzmir, uyku düzenini hiçe sayarak bilgisayar başında geç saatlere kadar vakit geçirmekten çekinmemektedir. "Saat 3.26. Saat 7'de kalkacak olmam umurunda değilmiş gibi bilgisayarın başında oturmuş 'Tumblr'da geziniyorum." (Alkoç 2018: 14) sözleriyle bu durumu desteklemektedir. İzmir'in "Dışarıdaki insanlar umurunda değil. Hiçbirinin benim hayatımda yeri yok." (Alkoç 2018: 80) sözleri ise karakterin gerçek dünyadaki sosyal ilişkilerden uzaklaşarak dijital ortamda kendine ait bir alan oluşturduğunu göstermektedir. Ebeveynlerinin ölümünün ardından üniversiteye başlayan İzmir, yaşadığı travmaların etkisiyle çevrim içi ortamlarda daha fazla vakit geçirmeye başlamış ve üniversite ortamında sosyalleşme güçlüğü yaşamıştır. Bu bağlamda İzmir'in "Ben buyum, arkadaş edinmekten korkan, başını telefonundan kaldırmayan, kendini odasına kapatıp günlerce çıkmayan bir asosyal." (Alkoç 2018: 137) ifadesi sosyal çekingenliğini doğrudan ortaya koyup aynı zamanda dijital platformları bir kaçış olarak gördüğünü de doğrulamaktadır.

Benzer biçimde Schilling'in eserinde Alexis karakteri, sosyal medyada yarattığı kimlik aracılığıyla gerçek benliğini gizlemekte, içsel kaygı ve sorunlarını Instagram paylaşımlarında yansıtmamaktadır. Bu durum karakterin dijital platformlardaki kimliğinin gerçekliği yansıtmayan, toplumsal beklentilere ve kabul görme arzusuna dayalı olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Das im Spiegel bin nicht ich. Es ist die Person, die ich für heute sein will. Eine Frau ohne Probleme, Sorgen oder Dämonen. Sie wird in dem Moment zum Leben erweckt, als ich auf den Auslöser meiner Handkamera drücke und das Bild mit einer kitschigen Unterschrift in der Insta-Story landet. (Schilling 2023: 65)

Bununla birlikte Schilling'in eserinde Alexis, sosyal medyayı sosyal çevresini takip etmek için kullanmaktadır. Alexis, Elisas'ın en son 'Instagram' hikâyesini izlerken kendisini istenmeyen biri olarak hissetmekte, bu da sosyal medyanın ergenler üzerinde dışlanmışlık yaratabileceğini göstermektedir.

Vielleicht erwische ich mich deswegen keine Stunde später am Handy, wie ich Elisas neueste Instastory schaue. Sie ist shoppen mit Heather, und sofort spüre ich wieder den kleinen Stich, dass ich nicht erwünscht bin. (Schilling 2023: 253)

Schilling'in eserinde Alexis, Instagram'dan gelen bir bildirim nedeniyle Carly'nin onu daha önce aşağılayıcı bir paylaşımda etiketlediği günü hatırlayarak panik ve kaygı yaşamaktadır. Bu durum, siber zorbalığın ergenlerin psikolojik dünyasında ne denli kalıcı izler bırakabileceğini ortaya koymaktadır.

Bei der Instagram-Benachrichtigung flammt Panik in mir auf. Es ist wie ein Flashback zu dem Tag, als Carly mich in ihrem ersten Schmutzpost markiert hat, und es dauert Sekunden, bis ich wirklich registriere, was da auf meinem Handy steht. Verwirrt gehe ich auf das dazugehörige Profil. (Schilling 2023: 416)

İzmir gibi Alexis de internet bağımlılığı sorunuyla karşı karşıyadır. Ancak onun bağımlılığı sosyal izolasyondan ziyade yeme bozukluğu ile bağlantılıdır. Alexis, motivasyon sağlamak için her gün aynı egzersiz videolarını açmakta, ezbere bilmesine rağmen kendisini yalnızca bu videolar aracılığıyla zorlayabilmektedir. Bu durum, dijital

platformlardaki içeriklerin ergenlerin beden algısı üzerinde baskı kurarak yeme bozukluklarıyla ilişkili bağımlılık geliştirebileceğini göstermektedir.

Also wird das Video Tag für Tag aufgerufen, egal, wie genervt ich inzwischen von der Musikunterlegung bin oder wie oft ich schon durch das Display greifen und die Frau für ihre immerzu optimistischen Sprüche erwürgen wollte. [...] Danach geht es mit leichteren Übungen weiter. Das weiß ich, weil ich das Work-out inzwischen auswendig kann und die Frau auf dem Bildschirm nur als Motivationsschub sich mit mir quälen lasse. [...] Trotzdem ist es mehr Wille als Körperkraft, der mich in die nächste Wiederholung zwingt, bis der Timer des Work-outVideos, das auf meinem Handy mitläuft, meine Erlösung verkündet. (Schilling 2023: 11)

Öte yandan İzmir karakteri, internet üzerinden tanıştığı biriyle romantik bir ilişki kurmakta; bu ilişki ona duygusal destek sağlarken, fiziksel olarak bir araya gelememeleri önemli bir zorluk yaratmaktadır. Bu durum, dijital ilişkilerin ergenin sosyal ve duygusal gelişimi üzerindeki karmaşık etkilerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla hem İzmir hem de Alexis karakterleri, dijitalleşmenin gençlik edebiyatındaki izdüşümlerini temsil etmekte ve internetin ergenlerin kimlik gelişimi üzerindeki çok boyutlu etkilerini farklı biçimlerde yansıtmaktadır.

Gençlik edebiyatında dijital sorunlar ele alınsa da ergenlik dönemine özgü geleneksel sorunlar hâlâ metinlerde önemli bir yer tutmaktadır. Alkoç'un eserinde, İzmir karakteri özellikle dış görünüşe karşı ilgisiz tutumuyla öne çıkmaktadır. Zamanının büyük kısmını bilgisayar ve telefon başında geçiren İzmir, dışarı çıkacağı bir gün annesinin "Bir de kız olacaksın sen, bu ne hal? Böyle mi çıkacaksın dışarı?" (Alkoç 2018: 80) şeklindeki eleştirileriyle karşılaşmaktadır. Annesinin bu yönlendirmeleri ilerleyen bölümlerde de devam ederek "Ah ah, kız diye erkek mi doğurdum yanlışlıkla! Kızım, biraz saçlarını aç, üzerine özen göster, fotoğraf çektirmeyi sev..." (Alkoç 2018: 87) ifadeleriyle somutlaşmaktadır. Bu durum, ergenlerin dış görünüşleriyle ilgili bireysel tercihleri ile aile ve toplumun dayattığı normlar arasındaki gerilimi ortaya koymaktadır.

Benzer bir tema Schilling'in Alexis karakterinde de görülmektedir. Alexis, insanların ona hayranlıkla bakmasını isterken toplumun güzellik standartlarına uyma baskısını yoğun bir şekilde hissetmektedir. "Ich will, dass die Leute mir hinterherschauen und sich denken: Wow, wer ist das? Und das nicht, weil sie angewidert sind, sondern weil sie mich bewundern." (Schilling 2023: 18) ifadesi, karakterin dış görünüş üzerinden toplumsal onay ve ilgi arayışını açıkça ortaya koymaktadır. Alexis'in bu takıntısının arkasında geçmişte yaşadığı akran zorbalığı bulunmaktadır. Fazla kilolu olduğu dönemde arkadaşları, onu kilosundan dolayı ineğe benzetmiş ve kilosu yüzünden kimsenin onu istemeyeceğini söylemişlerdir. Bu durum, ergenlerin beden algısı ve özgüven sorunlarının, akran zorbalığının sonucu olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

"Fette Mädchen will keiner." "Komm mir nicht zu nahe, du fette Kuh!" "Dein Gesicht könnte schön sein, wäre es nicht so aufgedunsen." Mein Herz verkrampft, und ich muss mitten auf dem Weg zur Jura-Fakultät stehen bleiben, um überhaupt noch Luft zu bekommen. Verdammt. Nicht jetzt. Nicht hier! (Schilling 2023: 102)

Akran zorbalığı geleneksel eserlerde de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Pressler'in romanında Karin karakteri, şarkı söylemesi istendiğinde arkadaşlarının

yüksek sesle dalga geçmesini ve onu küçük düşürmesini “Einmal, zum Beispiel, hat Rike ganz laut ‘Rab-Rab-Rab’ als ich etwas vorsingen mußte.” (Pressler 1988: 66) ifadesiyle aktarmaktadır. Karin’e yönelik zorbalık, sözlü saldırılarla sınırlı kalmamış; sınıfta bir öğrenci bilerek önüne ayağını uzatmış, Karin tökezlemiş ve bazı öğrenciler olay karşısında alaycı bir şekilde gülmüşlerdir:

Und als ich ins Klassenzimmer trete, wir haben Mathematik, sagt der blöde Sauer auch noch: Natürlich, die Karin! Alle schauen mich an, was ich sowieso nicht leiden kann, und ein paar, die mich nicht mögen, feixen schadenfroh. [...] So gehe ich an der Wandreihe vorbei nach hinten zu meinem Platz. Aber Rike, die blöde Kuh, meine besondere Feindin, stellt mir ein Bein. Ich stolpere und kann mich gerade noch an meiner Bank festhalten. Jetzt kichern einige ganz offen, am lautesten Rike. (Pressler 1988: 11)

Ongun’un eserinde ise Serra’nın yaşadıkları, zorbalığın farklı bir boyutunu göstermektedir. Aylin’in şantaj ve manipülasyon yoluyla kurduğu baskı, psikolojik zorbalığın ne denli yıkıcı olabileceğini ortaya koymaktadır; nitekim Serra’nın “Ne yani bana şantaj mı yapıyorsun?” sorusuna karşın Aylin’in “Asla asla. Buna karşılıklı dayanışma diyebiliriz. Ben kötü niyetli biri olsam, o fotoğrafı bir zarfa koyar, annene postalar, sonra da geri çekilip olanları seyrederdim.” (Ongun 2012: 237) sözleri bu durumu desteklemektedir. Serra’nın sosyal kabul görme ihtiyacı, kendi kimliğini bastırarak öne çıkmaktadır. Arkadaşsız kalmamak ve dışlanma korkusundan ötürü, manipülasyonlara ya da baskılara karşı sesini çıkarmamakta ve çoğu zaman herkese uyum sağlamaktadır. “Kişisiz, ona buna kafa sallayan, kimsenin üzerinde iz bırakmayan, sıradan bir insan... Bu bana öyle büyük acı veriyor ki... Kendini beğenmemek, kendini sevmemek ne büyük ıstırapmış meğer. İşte ben de şu anda kendimi hiç ama hiç beğenmiyorum, meğer ne zayıf insanmışım.” ifadesi (Ongun 2012: 230) Serra’nın kimlik inşası sürecinde yaşadığı içsel çatışmayı göstermektedir. Sosyal kabul görme arzusuyla ilgili benzer bir durum Pressler’in Karin karakterinde de gözlemlenmektedir. Karin, arkadaş grubuna dâhil olamayacağını kabul ederek derin bir dışlanmışlık yaşamaktadır. Karakterin “Selbst wenn ich gewollt hätte, hätte ich nie dazugehören können, das war mir klar.” (Pressler 1988: 15) ifadesi de bu durumu desteklemektedir.

Gençlik edebiyatında öne çıkan bir diğer geleneksel tema, ebeveynlerle yaşanan çatışmalardır. Ongun’un eserinde Serra, annesinin taşınma kararına öfke duymakta ve geçmişte ebeveynlerinin boşanmasında da annesini suçlamaktadır. Serra’nın “Sen bencil bir insansın, zaten öyle olmasaydı babamdan boşanmazdın.” (Ongun 2012: 4) ifadesi bunu desteklemektedir. Pressler’in eserinde de benzer bir ebeveyn-çocuk iletişim eksikliği gözlemlenmektedir. Karin, annesiyle iletişim kurma arzusu olmasına karşın, annesinden benzer bir yakınlık görememekte ve bunun bunalımını yaşamaktadır.

Wenn wir doch einmal miteinander reden könnten, denke ich. Dann wäre es bestimmt besser. Aber auch ich bringe kein Wort heraus, ich bedanke mich noch nicht einmal. Nein, bei uns wird nicht geredet, höchstens über Essen und solche Dinge. Ansonsten wird nur geschimpft und gestichelt. Ich weiß nicht, ob es in normalen Familien anders ist, ich kenne keine. (Pressler 1988: 42)

Karin’in annesiyle yaşadığı bu iletişimsizlik, suçluluk ve utanç duygularıyla birleşerek karakterin yalnızlaşmasına yol açmaktadır.

Ich verstehe nicht mehr, warum ich nicht sofort mit Mama darüber geredet habe. Es wäre sicher nicht so schwer gewesen. Ich kann mich auch nicht erinnern, wo diese Scham herkam. (Pressler 1988: 43)

Gençlik Edebiyatı, tüm bu ergenlik sorunlarını eserlerinde konu edinirken genç okurlara mesajlar iletmekte ve farkındalık yaratabilmektedir. Bu nedenle bu sorunların geleneksel ve dijital metinlerdeki temsil biçimlerinin incelenmesi önemlidir. Alkoç'un eserinde doğrudan okura hitap eden bir anlatım dikkat çekmektedir. İzmir karakterinin yaşadığı yalnızlık üzerinden, ergenlikte karşılaşılan duygusal zorlukların kalıcı olmadığı ve zamanla aşılabileceği mesajı verilmektedir. "Sen. Evet sen... Çok üzıldün, çok kırıldın, inan bana ben de çok üzıldüm, ama geçecek. (...) Tek başımızayız ama asla yalnız değiliz." (Alkoç 2018: 135) ifadesi, ergenin kendini değerli hissetmesine ve umut duygusunun güçlenmesine aracılık etmektedir. Ongun'un eserinde ise annesinin iş durumu nedeniyle okul değiştirmek zorunda kalan Serra'nın yaşadığı üzüntü, bir başka karakterin desteğiyle hafiflemektedir. "Moral bozukluğu yok, Serra. Ben eminim sen o okulda da çok başarılı olacaksın." (Ongun 2012: 30) ifadesi, okura çevre değişikliği karşısında yeni başlangıçların da olumlu deneyimler getirebileceği yönünde umut verici bir mesaj sunmaktadır.

Pressler'in eserinde Karin, annesiyle yaşadığı iletişim sorunlarını rehberlik merkezinde dile getirirken sinir krizi geçirir; ancak bu sahne, duygusal zorlukların bastırılmak yerine ifade edilmesinin iyileşme sürecinde gerekli olduğuna işaret etmektedir. "Du bist nicht verrückt... es war sehr notwendig" (Pressler 1988: 96) ifadesi, genç okura öfke ve acıyı kabul etmenin sağaltıcı bir adım olduğu mesajını aktarmaktadır. Karin'in yaşadığı kriz sahnesinde olduğu gibi, Alkoç'un eserinde de İzmir karakteri aracılığıyla sorunlarla yüzleşmenin önemi vurgulanmaktadır. "Üzerine düşmediğin bir diz asla iyileşmez, üzerine düşmek zorundasın" ifadesi (Alkoç 2018: 137), ergenlikte yaşanan zorlukların ancak kabul edilip üzerine gidildiğinde aşılabileceği yönünde didaktik bir mesaj taşımaktadır. Ongun'un eserinde akran zorbalığına uğrayan Serra'ya, arkadaşı Sıla'nın "Oysa aldırılmazsan, bir dener, iki dener, sonra da vazgeçer" (Ongun 2012: 314) sözleri aracılığıyla, zorbalığa karşı kayıtsız kalmanın etkili bir strateji olabileceği mesajı verilmektedir. Benzer biçimde Schilling'in romanında, geçmişteki dışlanmalar nedeniyle kendini başkalarına kanıtlama çabası içine giren Alexis'e Row, "Dabei könntest du alles machen, was du willst, Lex. Unabhängig von dem, was die Stimmen der Vergangenheit sagen" (Schilling 2023: 432) diyerek, başkalarının yargılarından bağımsız olarak kendi isteklerini merkeze alması gerektiğini öğütlemektedir. Bu sahneler, gençlik edebiyatında akran zorbalığı ve dışlanma karşısında geliştirilen baş etme yollarının, doğrudan okura yönelik didaktik mesajlar içerdiğini göstermektedir.

Tüm bu veriler ışığında hem dijital hem de geleneksel gençlik edebiyatı eserlerinde ergenliğe özgü sorunların işlendiği görülmektedir. Dijital çağda öne çıkan bazı temaların, aslında geleneksel eserlerdeki sorunların çağın koşullarına uyarlanmış ve dönüşmüş halleri olduğu dikkat çekmekte ve alttaki tablo ile de görünür kılınmaktadır.

Geleneksel Sorun	Dijital Dönüşüm
Akran Zorbalığı: “Einmal, zum Beispiel, hat Rike ganz laut ‘Rab-Rab-Rab’ als ich etwas vorsingen mußte.” (Pressler 1988: 66)	Siber Zorbalık: “‘Fette Mädchen will keiner.’ ‘Komm mir nicht zu nahe, du fette Kuh!’ ‘Dein Gesicht könnte schön sein, wäre es nicht so aufgedunsen.’” (Schilling 2023: 102)
İlk Aşk / Ayrılık: Karin sınıftan hoşlandığı Tommy ile mektuplaşması	Uzak Mesafe / Dijital İlişkiler: “Dışarıdaki insanlar umurumda değil. Hiçbirinin benim hayatımda yeri yok.” (Alkoç 2018: 80)
Toplumsal Dış Görünüş Baskısı: “Mini etekleriyle ustaca oturmuşlardı. Hiçbir yerleri görünmüyordu. Onların yanında ekose eteğimle ne kadar da çocuksu ve sıradandım. Ayrıca benim toplu vücuduma karşılık, onların inceliği bu kıyafetleriyle iyice ortaya çıkmıştı. Birden çok keyfim kaçtı.” (Ongun 2012: 128)	Sosyal Medyanın Oluşturduğu İdeal Beden Algısı: Sosyal medyanın Alexis’in yeme bozukluğunu tetiklemesi
Sosyal İzolasyon: Karin’in yaşadığı bunalım nedeniyle okula gitmeyi bırakması	Sosyal Medya İzolasyonu: “Saat 3.26. Saat 7’de kalkacak olmam umurumda değilmiş gibi bilgisayarın başında oturmuş Tumblr’da geziniyorum.” (Alkoç 2018: 14)
Kimlik Arayışı: “Kişiliksiz, ona buna kafa sallayan, kimsenin üzerinde iz bırakmayan, sıradan bir insan... Bu bana öyle büyük acı veriyor ki... Kendini beğenmemek, kendini sevmemek ne büyük ıstırapmış meğer. İşte ben de şu anda kendimi hiç ama hiç beğenmiyorum, meğer ne zayıf insanmışım.” (Ongun 2012: 230)	Sanal Kimlik Oluşturma: “Eine Frau ohne Probleme, Sorgen oder Dämonen. Sie wird in dem Moment zum Leben erweckt, als ich auf den Auslöser meiner Handkamera drücke und das Bild mit einer kitschigen Unterschrift in der Insta-Story landet.” (Schilling 2023: 65)

Tab. 1: Gelenekselden Dijitale Ergenlik Sorunlarının Dönüşümü²

Sonuç

Edebiyat sosyolojisi yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen çözümlemeler sonucunda, incelenen dört eserde hem edebi hem de ‘nesnel haritaların’ dönemsel koşullarla uyumlu olduğu görülmüştür. Karşılaştırmalı metin incelemeleri de göstermektedir ki, geleneksel gençlik edebiyatında işlenen temel temalar, dijital metinlerde de varlığını sürdürmektedir. İlk aşk deneyimi, yeme bozukluğu ve ebeveyn iletişimsizliği başlıca konular arasında yer almaktadır. Dijital eserlerde söz konusu temalar, sosyal medya ve teknolojinin etkisiyle farklı bağlamlarda şekillense de özünde geleneksel sorunlarla yakınlık göstermektedir.

² Yazar tarafından oluşturuldu.

Böylelikle gençlerin yaşadığı evrensel sorunların, farklı dönemlerde ve platformlarda birbirine benzer biçimlerde temsil edildiği ortaya çıkmaktadır. Örneğin Pressler’in eserinde mektup bekleyen Karin ile Alkoç’un dijital anlatısında mesaj bekleyen İzmir, benzer bir duygu dünyasının temsilcileridir. Dolayısıyla dijital gençlik edebiyatı, yeni krizler kurgulamak yerine; özünde hep aynı kalan ergenlik dertlerinin günümüz koşullarındaki dönüşmüş hâlini yansıtmaktadır.

Bununla birlikte, internet bağımlılığı gibi yalnızca dijital çağın ürünlerinde görülen yeni ergenlik sorunları da ortaya çıkmaktadır. Öte yandan dijital metinlerde sosyal medya, gençlerin yaşamında hem destekleyici hem de zorlayıcı bir rol oynamaktadır; Schilling’in karakteri Alexis siber zorbalıkla karşılaşırken, Alkoç’un karakteri İzmir internet üzerinden tanıştığı kişilerden destek alarak kendini daha iyi hissetmektedir. Buna ek olarak hem geleneksel hem dijital gençlik edebiyatında ergenlik sorunlarının yalnızca betimlenmediği, aynı zamanda okurlara doğrudan umut ve baş etme stratejileri sunulduğu, bu yolla gençlerin duygusal farkındalık ve kimlik gelişimine katkı sağlamayı hedeflediği görülmektedir. Böylece dijitalleşen edebiyatın, gençlerin sanal dünyada karşılaştıkları zorluklarla baş etmelerine yardımcı olan önemli bir destek alanı oluşturduğu söylenebilir.

Bu çalışma ile Türkiye ve Almanya örnekleri karşılaştırıldığında, gençlik edebiyatının iki farklı kültürde farklı gelişim evrelerinden geçtiği görülmektedir. Alman edebiyatında ekonomik zorluklar ve tek ebeveynli aile yapıları öne çıkarken, Türk edebiyatında göç ve büyük şehir yaşamı işlenmiştir. Bu durumdan hareketle, her iki ülkenin gençlik edebiyatının, öne çıkan farklı zorlukları merkeze alarak gencin dünyasını kendi sosyokültürel gerçekliği üzerinden kurguladığı söylenebilir. Dijitalleşme döneminde ise temaların daha küresel bir nitelik kazandığı gözlemlenmektedir; internet bağımlılığı bu duruma örnek teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra geleneksel gençlik edebiyatının yazarlarının çoğunlukla kırklı yaşlarındaki kadınlardan oluşmasına karşın, dijital platformlarda eser üreten yazarların genellikle yirmili yaşların başındaki gençler olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, Wattpad okuyucularının doğrudan kendi yaşlıtlarının kaleminden çıkan metinlere erişmesini sağlamaktadır. Bu kuşaksal yakınlık sayesinde, gençlik edebiyatının yetişkinlerin belirlediği bir öğüt alanı olmaktan çıkarak gençlerin birbirine ayna tuttuğu bir paylaşım alanına dönüştüğü görülebilir.

Sonuç olarak, dijital gençlik edebiyatı eserleri gençler tarafından büyük bir ilgiyle okunmakta ve onların duygu dünyalarını, toplumsal kaygılarını yansıtmaya işlevi görmektedir. Bu nedenle, gelecekte yürütülecek çalışmalarda bu eserlerin yalnızca bireysel okuma deneyimlerinde değil, pedagojik bağlamda da ele alınması önem arz etmektedir. Bu eserlerin kütüphanelere dâhil edilmesi, gençlerin kendi yaşadıkları sorunları edebi bir bağlamda değerlendirmelerine ve okuma alışkanlıklarının güçlenmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca Wattpad okuru Z kuşağıyla yapılacak anket çalışmaları aracılığıyla, gençlerin edebi kazanımları ve kişisel gelişimleri üzerine yeni veriler elde edilebilir. Böylelikle dijital gençlik edebiyatının sosyolojik bağlamdaki etkilerine dair daha derinlemesine çıkarımlar yapmak mümkün olabilecektir.

Kaynakça

- Acar, Burak / Karahan, Zehra / Yalçın, Gülseren / Yorulmaz, Ayşe Nur / Yaman, Ömer** (2021): Z Kuşağının Yazarlık Denemesi: Wattpad Platformunda Yer Alan Genç Kız Hikayelerindeki Karakter Ve Davranış Temsillerinin İncelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 7368-7410.
- Alkoç, Beyza** (2018): *3391 kilometre*. İstanbul: İndigo Kitap.
- Alkoç, Beyza** (2019): *Sıfır kilometre*. İstanbul: İndigo Kitap.
- Arıcak, Tolga / Siyahhan, Sinem / Uzunhasanoğlu, Aysegül / Sarıbeyoğlu, Sevdâ / Çıplak, Songül / Yılmaz, Nesrin / Memmedov, Cemil** (2008): Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(3), 253-261.
- Aristoteles** (1883): *History of animals*: In ten books. (Çev. Richard Cresswell). Oxford: St. John's College.
- Asutay, Hikmet** (2013): Ergenlik (İlkgençlik) romanı ve Alman gençlik yazınındaki tarihsel gelişimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, 5(2), 7-18.
- Cart, Michael** (2016): *Young adult literature: from romance to realism*. Chicago, IL: Neal-Schuman Publishers.
- Ceyhan Akça, Nesime** (2022): Küçürek hikâye/öykü'den Twitter öykücülüğüne. Uslu Üstten, Aliye / İnan, Ruhi (Hg.): *Eleştirel okumalar: Filoloji-I*. Livre de Lyon, 67-80.
- Çil, Gülseren** (1996): Menarş ve menstruasyon hijyeni hakkında ve annelerin yaptığı eğitimin değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Deutscher Bundestag** (2007): *Internetnutzung: Globale Entwicklung und Darstellung empirischer Daten*. Wissenschaftliche Dienste des Deutschen Bundestages.
- Elbir, Bilal** (2006): *Edebiyat Bilgi ve Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erikson, Erik Homburger** (1968): *Identity: youth and crisis*. New York: W. W. Norton & Company.
- Ewers, Hans-Heino** (2000): *Geschichte der deutschen Kinder- und Jugendliteratur. Eine problemgeschichtliche Skizze*. <https://www.uni-frankfurt.de/64851467/Geschichte-der-KJL.pdf> (en son erişim: 20.08.2024).
- Ewers, Hans-Heino** (2013): *Literaturanspruch und Unterhaltungsabsicht*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Genz, Julia** (2019): Literarisches Schreiben in digitalen Kulturen: Die E-Book-Plattform Wattpad als "Literatur to go". Schnell, Martin W. / Dunger, Christine (Hg.): *Digitalisierung der Lebenswelt: Studien zur Krisis nach Husserl*. Velbrück Wissenschaft, 153-171.
- Göçerler, Harun** (2025): *Yapay Zekanın Edebiyatı. Alman Yazınından Örnekler*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Hall, Granville Stanley** (1904): *Adolescence: Its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion, and education*. New York: D. Appleton & Company.
- Hillman, Serena / Procyk, Jason / Neustaedter, Carman** (2014): Tumblr fandoms, community & culture. *Proceedings of the Companion Publication of the 17th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing*. ACM Press, 285-288.
- Kaminski, Winfred** (2009): *Çocuk ve gençlik edebiyatına giriş*. (Çev. Yılmaz Baş). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kaulen, Heinrich** (1999): Jugend- und Adoleszenzromane zwischen Moderne und Postmoderne. Lettner, Franz (Hg.): *1000 und 1 Buch 1*. Wien: Institut für Kinder- und Jugendliteratur, 4-12.
- Korkmaz, Ali** (2023): *Dijital Bağımlılık*. Ankara: İksad Yayınevi.

- Kulaksızoğlu, Adnan** (1997): *Ergenlik dönemi*. Aile Araştırma Kurumu, Bizim Dünyamız 5: Gündelik Hayatta Kılavuz Dizisi. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Liesegang, Torsten** (2004): *Digitale Literatur: Computer, Internet und literarischer Text*. Frenkel, Christiane / Lüger, Heinz-Helmut / Woltersdorff, Stefan (Hg.): *Deutsche und französische Medien im Wandel*. Knecht Verlag, 175-192.
- Magerski, Christine / Karpenstein-Eßbach, Christa** (2019): *Literatursoziologie: Grundlagen, Problemstellungen und Theorien*. Springer VS.
- Neydim, Necdet** (2003): *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Niewerth, Claudia / Wannöffel, Manfred / Massolle, Julia / Jelkmann, David** (2021): Mitbestimmung in der digitalen Transformation. Allespach, Martin / Rudel, Max (Hg.): *Mitbestimmung - Ein Thema für die Wirtschaftswissenschaften*. Frankfurt: Bund-Verlag.
- Nüzket Özen, Neriman** (2017): Alman Genç Kız Edebiyatı Bağlamında Genç Kız İmgesinin Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları ile Analizi Geleneksel *Der Trotskopf* Romanından Modern Lady Punk Romanına Değişim Süreci. *Diialog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 5(2), 30-47.
- Ongun, İpek** (2012): *Arkadaşlar arasında: bir genç kızın gizli defteri 2*. 33. Baskı. İstanbul: Artemis Yayınları.
- Özdemir, Zafer** (2016): Sosyal Medyada Kimlik İnşasında Yeni Akım: Özçekim Kullanımı. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 112-131.
- Özden, Esra** (2022): Üniversite öğrencilerinde sosyal medya kullanımının yeme bozukluğuna etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi.
- Paličko, Elif** (2023): Elektronik edebiyatın popüler türü: kişisel bloglar. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 37, 393-413.
- Pressler, Mirjam** (1988): *Nun red doch endlich*. (İlk baskı 1981). Weinheim: Beltz Verlag.
- Price, Ludovica** (2019): Fandom, Folksonomies and Creativity: the case of the Archive of Our Own. Haynes, David / Vernau, Judi (Hg.): *The Human Position in an Artificial World: Creativity, Ethics and AI in Knowledge Organization*. Ergon Verlag, 11-37.
- Rousseau, Jean-Jacques** (2009): *Emile ya da çocuk eğitimi üzerine*. (Çev. Yaşar Avunç). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sapiro, Gisele** (2019): *Edebiyat sosyolojisi*. (Çev. E. Cenk Gürçan). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Schilling, Nina** (2023): *Play for My Heart*. München: Piper Verlag GmbH.
- Schmidt, Ronald G. M.** (2017): *Psychotherapie in der Jugendhilfe*. Psychotherapeutenkammer Berlin.
- Smith, Peter K. / Mahdavi, Jess / Carvalho, Manuel / Fisher, Sonja / Russell, Shanette / Tippett, Neil** (2008): Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376-385.
- Soykan, Ömer Naci** (2019): *Edebiyat sosyolojisi kuram ve uygulama*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Şemin, Refia Uğurel** (1992): *Gençlik Psikolojisi*. İstanbul: Evrim Matbaacılık.
- Trajković, Jovana** (2022): Social Media and Body Image. *Media Studies and Applied Ethics*, 3(2), 87-96.
- Tuschling, Jeanine** (2006): *Autorschaft in der digitalen Literatur*. Materialien und Ergebnisse aus Forschungsprojekten des Instituts für kulturwissenschaftliche Deutschlandstudien an der Universität Bremen (FB 10), Heft 19. Universität Bremen.
- Türkiye İstatistik Kurumu** (2022): Toplumsal cinsiyet istatistikleri. https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/toplumsal_cinsiyet_istatistikleri.pdf (en son erişim: 21.10.2024).

- T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı** (2013): Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi. https://gsb.gov.tr/dist/mevzuatdosyalar/mevzuatlar/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf (en son erişim: 21.10.2024).
- United Nations: Youth 2030:** Working with and for young people. https://www.un.org/youthenvoy/wp-content/uploads/2018/09/18-00080_UN-Youth-Strategy_Web.pdf (en son erişim: 20.10.2024).
- Uslu Üstten, Aliye** (2014): *Gençlik edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Wattpad: Wattys** (t.y.). <https://www.wattpad.com/wattys/2021/de/> (en son erişim: 01.01.2025).
- Wellek, René / Warren, Austin** (1949): *Theory of literature*. New York: Harcourt, Brace And Company.
- Wilpert, Gero von** (2001): *Sachwörterbuch der Literatur*. Stuttgart: Kröner Verlag.
- World Health Organization** (t.y.): Health for the world's adolescents: A second chance in the second decade. <https://www.who.int/docs/default-source/substance-use/1612-mncah-hwa-executive-summary.pdf> (en son erişim: 20.10.2024).
- Yaşar Sağlık, Zehra / Yıldız, Mustafa** (2021): Türkiye’de dil öğretiminde Web 2.0 araçlarının kullanımına yönelik yapılan çalışmaların sistematik incelemesi. *JRES*, 8(2), 418-442.
- Yüksel, Rüveyda / Kocairi, Cihan / Arslantaş, Hülya / Söylemez, Barış** (2020): Ergenlerde internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19-28.